

Pesni

Ivana Drag. Šamperla. *)

1. Zdiheleji.

Neprašaj neprašaj kaj mene mrači,
Kaj rožice z lica mi jemlje;
Neprašaj, zakaj jaz prečuvam noči,
Okó ob polnoči ne dremlje!

Si hodim in blódim pod blede lunó,
In polja in rake sprečkrožim;
Zdiheleje pošiljam v nesmilno nebó
Nepriaznim se zvezdicam tožim!

Iztekle ste ure kjer mišči ko zdaj
Se zvezdice so mi iskriale;
Iztekle ste, nikdar vas nebo nazaj,
Nebote mi upa več bile!

Nebó ma in zemlja sovražen pogled,
Sovražno mi solnce prisija;
Če noč me zjasnila, pri dnevi se spet
Mi čelo v čemernost zagrinja.

O dragi mladenič, katerega jaz,
Nemorem dosrečat podobé!
Obiši zemljane na majheni čas,
Prikaži se na tote grobe!

Prinesi ohladne mazila mi dol
Za srca sproranjen'ga žále!
Če ti ga nezvratiš, ostane mi bol;
Le v smrti bolezní do spale!

Da boš mi razjasnil, al mišči ti tam
Ko meni tu sapce pihljalo?
Al onstran gomile nezmerjen je hram,
Kjer duhi zveličanje majo?

Al srce od truda in vednih od tlak
Si daleč od skrbi počiva?
Al vitežki tótega sveta bojak
Si vredne tam vence dobiva?

Slépec.

Kolumb, rojen v Genovi, mnogi učen in učenja željin mož, jame v svoji pameti misliti, de zunaj Evrope, Azie in Afrike mora gotovo še kje kaj zemlje in prebivavcov biti. Terdno zagotovljen v ti misli iše v svoji domovini človeka, ki bi mu z denarji in ladijami pripomogel, čez široko morje tje jadriti, kamor ga je njegovo upanje gnalo. Ali domorodci, ga noriga misleč, mu neprenehama zabavljajo ter mu sleherno pomoč odreko. To pa Kolumba nikakor ne prestraši. On zapusti očetnjavo in se poda na Špansko. Pridši v Madrid, poglavitno mesto španske dežele, ponižno prosi kraljico Izabelo pomoči. Bili so pa takrat Španci silo mogočni in bogati; tedaj tudi njegovo željo koj spolné ter mu radovoljno dajo, česar je v svoj namen potreboval. In Kolumb je poln veselja že 3. dan veličiga serpana 1492. v neizmerljivo morje odrinili zamogel. Mesce in mesce je veslal in mnogim mnogim nasprotljejem v okom priti imel, kar zapazi z dalje zemljo, silno zaželjeni konec svojiga tak nevarniga pota. Z vse duše se je zavel sel in z njim vsi, ki so bili v ladijah, videč spolnjene svoje nar vročejši želje. Čez malo časa srečno dojdejo do zemlje in polni pri serčne hvale do Boga stopijo veselo na suho.

Med tovarši Kolumba je bil tudi neki le kar, ki je znanje narave čez vse čislal. Velika ljubezin do tega znanja je prebudila v njem željo, te nove kraje obiti, de bi bolj poznal različne trave, ktere so jo okroževale. Videč, de se prebivavci tistiga otoka (Kolumb je bil narprej en otok našel, ki je bil od nje ga sveti Domingo imenovan) drugač nosijo memo Evropejcov, si tudi on svojo obleko po njih šegi prenaredi; in tako napravljen se v potí po gorah in dolinah, iskat zelš. Dobi jih raznih verst, prej neznanih, gre veselo iz goše v gošo, z hriba v dolino, dokler pride do nekiga gaja, kjer spazi dve osebi različ-

niga spola pod hrastovjem sedeti, zdihovati in vroče solze v obilnosti prelivati. Njuna žalost zdravnik gani, ki naravnost njima nasproti svoje korake oberne. Pridši blizo, ju prijazno vpraša po vzroku njuniga joka. Dvojica, po navadi tužnih, mu kmalo svoje serce odkrijeta. Azema pove, de je hči duhovna Visna (Visno je bil eden poglavitnih bogov tistiga ljudstva, ktero je malike molilo) in de sta bila s Sulmam skupej odgojena, čigar starši so bili služabniki ravno tistiga malika Visna. Živečima tako skupej se njuno serce v ljubezni vname, ker je Sulm čez vse ljubil Azemo; ona pak njega več kot samo sebe. Že dve leti sta čakala Alibeka, mnogo cenjeniga znanca, ki je po svetu šel iskat sredstev, odstraniti nasprotja, ki jima srečo overujejo. Alibek sicer že davno ni bil več živ, tode to ni bilo znano, zato ga Azema in Sulm še zmiram čakata.

Azemin ljubček, okinčan z lepimi krasotami in vsemi krepostmi, ki so ga ljubeznjiviga delale, ni nikdar svetlosti solnca vidil, ker so mu bile oči od rojstva sem vedno zaperte. Toraj ni poznal lepote Azeme; alj njegovo serce je bilo s terdnejimi vezili sklenjeno z Azeminim, kot jih lepota ima: njena blagodarnost, nježnost in dobrota namreč so se zedinile z njegovo blagodarnostjo, nježnostjo in dobroto. Mati Azeme, zučena v skrivnoznanstvu Zoroastra, je mislila de je slepota Sulmova kako znamenje jeze božje, ker je menila, de solnce razsvetljuje vsaciga Bogu vgodniga človeka; zato je bila tudi odločila, Sulmu po nobeni ceni svoje hčere v zakon ne dati, ako vsaj do dvajsetiga leta svojiga življenja pogleda ne dobi. Alibek, ki mu je bila odločba Azemine matere dovelj znana, in začel slednjim pomagati, obljubi lepi dvojici, se pred dvema letama z gotovimi pripomočki zoper to njuno nesrečo k njima vrniti. Dan za dnevam sicer pretéka in omenjeni čas se že približuje, alj starčika vender še zmirej noče nazaj biti. To obadva grozno prevzame, ter silno težko pričakujeta dobe, ki jima alj vedno srečo, alj pa gotovo nesrečo prinese ima.

Ko je pa bil lekar vse to iz ust Azeme zaslišal, se radovedno k Sulmu kreni, pogledat, alj bi bil morde sam v stanu, mu tojkanj zaželjeni pogled dati. Pa viditi ga v prvem cvetu mladosti, krasne podobe, dobro zraščena, okrogloličniga, dolzih žoltnih po plečah razdeljenih las, de mu vun in vun dopade; in ker je verh tega vse to z Azemino ličnostjo in dično lepoto zaporedama priličeval: se mu zdi, de se v kaki neznaní, začarani zemlji znajde. Ali pomisliv vsiga slišana in ravno vidniga, prime urno obadva za roke ter se z njima na bližno zeleno travico vsedši, skusi njuno preobilno žalost vtolažiti in v nju porterto serce radost blaziga upanja privabiti, ker jima naznani, de je v lekarstvu zučen, in de se hoče truditi nju zadovoljna storiti. Popraša tedaj Azemo in reče: „Lepa rožica! odgovori mi brez opotavljanja; pa premotri natančno moje pitanje. Jez te zamorem osrečiti s Sulmam, če ga slepote rešim; alj resno hrepeniš, njegova žena poslati, alj pa želiš, de mu vid dam, kteriga dobivši bi utegnil tebi škodljiv biti?“

„Kako mi more dobivši pogled škodljiv biti?“ začudeno pobara Azema. — „Več kot sama misliš“ ji lekar odgovori, „Če Sulm beliga dneva ne vidi, te bo zmiram ljubil, torej bo tvoj zaročenec tudi tačas tvoj edini ljubček, kedar boš za druge ostarala; zanj bos vedno svoji pomladnji cvet obderžala, in le tako bojo tvoji dnevi mirni in pokojni. Sulm ti bo hvaležin za sladkost in srečo, ki ga boš z njo obdarila. Tvoj duh se bo po tem takim iz tega telesa ločil, brez de bi le pokušati mogla kupice napolnjene z grenkostjo nezvestobe in nestanovitnosti.“ Azema: „Bo li morde Sulm srečnej, če jasniga solnca vidil ne bo?“ „Nak“, ji lekar odgovori, „pri tebi bo veliko dobriega vžival, pak njegove velikosti ne bo vseskozi poznal, ne tvoje lepote ogledoval, ktera bi mu vedno prijetna bila; tvoje veselo lice ne bo njegoviga serca z radostjo navdajalo, ker on nezmožin te viditi, ne bo vedil, de si lepa; ti pa mu boš zmiraj draga in tako tudi popolnoma srečna.“

„De, popolnoma srečna mora biti“ se nenadama Sulm oglasi, „to je edina moja želja; sicer ne vem, česar zgubim, če slep ostanem, — ali mnogo spoštovani prijatelj ponižno te prosim pomoči; trudi se, de mi dovolé, z Azemo se zediniti, ker si družiga ne vošim, kakor njeni sladki glas čuti, njo objeti in od nje objetimu biti, iz njenih medenih ust

slisati tiste sladkosti polne besede: Te ljubim. In po tem bojo vse moje želje spolnjene.

Je li mogoče, de se znajdejo na tem svetu druge radosti večí od tih? Če se znajdejo, jaz jih ne poznam, po tudi ne želim jih spoznati.“ „Ali bo,“ reče Azema, „dobivši pogled v ljubezni ravno tak stanovitost ostal?“ „Li ti ni znana“ jo lekar vpraša, „neizmer na plašnost in nestanovitost tega spola? Berž ko bo tvoj dragi oči odperl, bo veliko veliko vgodniga spazil, kamor bo z radostjo svoj pogled obrnil. Kako moreš tedaj upati, de se bo samo v te zagledal? Alj je razprostranost tega sveta zadostna, neizmerno hrepnenje razuzdanih želj vtolažiti?“ „Ah!“ poprime Azema besedo, „ako Sulm v sedajnim stanu ostane, moja ljubav, moja zadovoljnost bo samo njega srečniga storila, in za drugo srečo ne bo kar nič vedil. Ako me pa kriva osoda od njega loči, kdo bo pa potlej njegova tolažba? Za gotovo vem, de bi mu z menoj vred vsa radost zginila. Ah, dragi Sulm! zavoljo iskrene želje torej, tvojo ljubezin si vedno prihraniti, bi imela jest tebi nemila postati? pomandrati bi imela tolikanj dobrot, ki jih obilo vživati znaš? razgled nebes, stvari, vod, gor, cvetja, lepote narave, jasnih zvezd, kterih sijanje nam toljko dopade, — vse to in veliko družiga bi jest tebi prikrajati mogla? Ah gotovo ne, kratko nikdar! Podaj, podaj mu predragi znanec, krasni pogled, naj razgleduje in vživa prijetnost, ki ga bojo morde v nestanovitnost zapeljale. Alj nič nedé; stori ga srečniga; ah! naj le bo, naj me tudi ljubiti jenja, če mu nestanovitnost zamore srečo pomnožiti.“

„Nikar, nikar, prijatelj“ zavpije to slišav Sulm, „naj ne vidim beliga dneva, naj v slepoti ostanem, ako bi mi imela Azema manj draga biti“.

(Konec sledi.)

Pravdoslovske besede.

Naslednje pravdoslovske besede rabijo Slovenci okoli Metlike: „Terdnjavo ali, jakost v rokah imeti“ (Sicherstellung in der Hand haben), — „komu kaj pristaviti (Jemanden das Intabulationsbefugniss auf etwas geben), — „dokončati, dokončavati“ (beschliessen, den Beschluss fassen), — „dokončeki“ (Beschlüsse), — „pismo potreti“ (die Urkunde umstossen).

Mislím, da bode z razglasenjem pravdoslovskih besed, ki so med ljudstvom že v rabi, slavnemu odboru na Dunaju vsak vstregel. Domorodci! na dan tedaj s takimi besedami. Vse — se ve de — ne bode dobro, kar je priprosti človek skoval; včasí pa jo bolj pogodi, kot vsi slovničarji skup.

— a —

Naglasnica.

(Narodna šega.)

V Metliški okolici imajo na kmetih sledečo šego:

Če je kdo kmetškemu detetu kerstni kume (boter) ali kuma (botra), mu prinese babica čez teden dan hlebec prostega to je brez kvasa, spečnega kruha. Temu kruhu velijo naglasnica. Kuma mora naglasnico trikrat zaporedoma po mizi potalikati, rekoč: Bog daj, da bi dete kmalo shodilo! Nato odreže kosček naglasnice za otrokovo mater na dom, enega babici. Drugo priderži za se. Nazadnje potisne babici kaj okroglega in svitlega v roke. Več ko ji da rajši ima.

J. Navratil.

Z m e s.

Knjičanin je sprejel iz rok cesarja vojaški red Marije Terezije. — Oče Knjičanina, Peter, je bil imenitni tergovce v Gruzii v Serbski knežii. Sinu Štefan Petroviču, v letu 1809 v vasi Knjič — od ktere ime ima — rojenimu, v prvo očetovo opravilo dopadlo ni; s 20—30 tovarši, kterih vodja je bil, je dolgo domače gore prehajal, dokler de se je, tega sit, na dom vrnil. Pogum, moč pripravnost Knjičanina k jahanju, metanju in letanju, pa tudi modrost njegovo je vsaki poznal, in ravno zato se ga je knez Miloš Obrenović bal. Po 15 dneh v ječi, ga Miloš pred se pokliče, spozna njega veljavo, ga 1835 postavi za okrožniga kapitana v Jasenicah, 1839 za vojaškiga poglavarja v Semendrii. Pod gospodarstvom sina Milošoviga mora Knjičanin bežati, in od leta 1840 do 1842 prebiva v Vidinu. Knez Aleksander Kara-Gjorgjevič je junaka zopet sprejel, ga za starasina in svojiga svetovavca zvolil.

*) Ivan Dragutin Šamperl rodio se g. 1815. na Malom Štajern u selu Gomile župe sv. Vrbana u Slovenskih Goricah (Windischbücheln). Učijo je gimnazij u Mariboru a mudroljubje v Gradcu. Več u Gradcu počeo je bolovati i vidno ginuti na telu, te tako bolan dodje kući itu umre na sušici (phtysis) g. 1835 u mrtva jeseu. Od njega ima u rukopisu 27. komadah pèsamah slovenskih, koje se sad nalaze u rukuh g. Stanko Vrasa.